

pecialment, el seu diari és que Candel va ser molt més que un escriptor del poble i per al poble, que era la imatge general que fins ara en teníem.

Els seus diaris són una deu de sorpreses. En primer lloc, descobrim que la seva passió artística inicial no fou l'escriptura, sinó la pintura: *"los días de lluvia [...] me predisponen a coger la pluma, los pinceles, el lápiz..."*. Fet que, per més que pugui semblar incidental, no ho és gens: com li succeí a Henry Miller –ho explica a *La meva vida i el seu temps*– també a l'autor català els estudis –i, encara més, les pràctiques– de pintura que va fer de jove deixaren una marcada petja en la seva manera d'escriure. El seu gust narratiu pel detall, per les petites coses, per tot allò que en primera instància pot semblar que no tingui importància, que és superflu, pot provenir de la seva inclinació per la pintura i el dibuix, on els detalls són essencials. No crec que sigui casual que en anotacions primerenques hi tinguin tanta rellevància la captació i la plasmació dels colors i dels tons cromàtics: *"El mar límpido de color verde se muestra alborotado"*; *"la carne [...] adquiere tonos dorados."*

I, com sap qualsevol lector candelià, per a ell els detalls, aquella munió de detalls minúsculs que, aplegats, conformen un tot, un món –un món petit, si es vol, però tan interessant com el més colossal–, són no tan sols imprescindibles sinó, també, la sal de la vida; allò que li dona sabor i contingut; allò que la defineix i la individualitza –i, al mateix temps, categoritza– millor.

La condició detallista

En un apunt de setembre del 1960 fa esment d'aquesta condició seva amb un cert to de plany, com si fos un element negatiu, com si l'enumeració excessiva de petiteses fes feixuc el diari: *"Paro de contar. Soy un detallista."* Però deu dies després, un xic més animat, i veient les coses més clares, en treu una conclusió més positiva, i més encertada, que posa en una relació immediata, i necessària, la persona i l'escriptor: *"Soy el hombre de los detalles, de los detalles fotográficos, en cierto modo. Las cosas me entran por los ojos y los oídos. Y anoto para que no se me olviden, pensando que todo puede servir para futuras obras literarias."*

Una realitat incontestable perquè tot i que afortunadament, com anem veient, el seu diari és ampli i plural, pluridisciplinari, i per això mateix ric i enriquidor per al lector, fonamentalment és el diari d'un escriptor. Més encara, el diari d'un escriptor que pren com a base de la seva obra el que veu i el que viu. Ho expressa molt bé Anna Caballé, coeditora del volum: *"[sus] cuadernos [...] constituían un taller de escritura, un observatorio permanente del mundo de su entorno y una necesidad vital"*.

Una doble idea (taller i necessitat vital) que certifica el mateix Candel. En primer lloc, l'usa com a quadern d'apunts per a les seves obres: *"Pasemos a anotar lo que tenía pensado al abrir estas páginas. Estas notas,*



en el futuro, podrán concretarse en novelas venideras"; *"anoto simples cosas de esta novela de la vida, para las novelas de mi vida"*. Tant és així, que, a mesura que les seves notes van esdevenint més i més nombroses, a fi de poder-s'hi orientar i de treure'n el profit que en pretén, es proposa *"trazar un índice de esta libreta a fin de que me sea más asequible encontrar cualquier materia en ella tocada cuando lo necesite"*.

En segon lloc, explicita la condició del diari com a necessitat espiritual interior: *"Existen cosas que es necesario escribirlas, relatarlas."* I és precisament aquesta necessitat el que li generarà (i li retroalimentarà) una angoixa creixent, atès que, savi com és, s'adona que mai no disposarà de temps su-

Bàsicament és el diari d'un escriptor

ficient per anotar tot el que voldria anotar i de la seva insuficiència per reflectir-ho.

Un dels plans que afloren de manera més reiterada als seus apunts és la manca de temps per dedicar-s'hi prou. Una manca de temps que té molt i molt a veure amb la seva voluntat de transcriure, amb el màxim de fidelitat possible, amb un ànim notarial

o registral, el que veu. Ànim que comportarà que hagi de fixar fins als detalls més ínfims, que per a ell són fonamentals, i, per tant, que la tasca diarística esdevingui colossal, hercúlia, fora no ja del seu abast, sinó de la mida humana. Ni tan sols escrivint tot el dia, seria capaç de dur-la a terme.

Menys encara a partir del moment que entra en la maduresa i li cal guanyar-se la vida, que és quan se li fa present el monumental abisme que acostuma a existir entre el desig i la realitat, entre la idíl·lica visió espiritual de l'artista i la terrenal, dura i decebedora vida quotidiana; quan voler i poder entren en contradicció, per no dir en bel·licós conflicte: *"No hago más que corregir ingentes montones de galeradas para sacar las mil pesetas semanales. No escribo nada. Esto es la muerte"*; *"No escribo nada, ni las cartas. Estoy perdido."*

Una angoixa que es converteix encara més en desesperació quan la manca de temps i les limitacions del llenguatge s'alien –potser ell en diria, confabulen– per dificultar-li la tasca, ja que entre el que vol anotar i el que anota, entre el *com voldria* explicar-ho i *com pot* explicar-ho s'estableix una àmplia distància (que cada dia va augmentant, esdevé més insalvable): *"las palabras son pobres para expresar nuestros pensamientos, o mejor aún, nuestros sentimientos"*; *"la sensación no se puede explicar"*; *"No lo digo exactamente como él, y no sé si lograré plasmar la idea de la cuestión"*.

Si a això hi afegim que la seva visió del món i de l'existència és més aviat pessimis-

L
La mort serà un fantasma aterridor que el perseguirà, implacablement, al llarg de tots els seus dies. Un fantasma que li provoca un temor invencible

Libres